

Juridische Notitie

Francine Pors, Stichting Jeugdteams Zuid-Holland Zuid
Willem Wapenaar, Sociaal Kernteam Westland
Namens het Netwerk Juristen Associatie Wijkteams

Onderwerp: Kwaliteitskader veiligheid voor lokale teams
Datum: 15 december 2022

Inleiding

Het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (hierna: het toekomstscenario) heeft vergaande gevolgen voor de wijkteams.¹ Het is daarom van belang dat het juridisch perspectief vanuit de wijkteams in de ontwikkeling van het toekomstscenario wordt meegenomen. Deze notitie is derhalve geschreven als eerste reactie van het Netwerk Juristen Associatie Wijkteams op de nadere uitwerking van het Kwaliteitskader *‘Werken aan Veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten’* door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (hierna: het kwaliteitskader).²

Lokale (wijk)teams hebben een belangrijke rol in de effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling samen met andere ketenpartners in samenspraak met betrokkenen. Daarbij kan worden gedacht aan het *“beter signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het bieden van en het inzetten van zorg- en/of hulpverlening om de risicofactoren van huiselijk geweld en kindermishandeling weg te nemen. De lokale (wijk)teams hebben ook een rol in het in gang zetten van zorg- en/of hulpverlening gericht op herstel van de gevolgen van het geweld. Dit doen de lokale (wijk)teams in samenwerking met andere partners en instanties. Daarnaast dragen zij zorg voor het zicht op veiligheid in die casussen die door Veilig Thuis worden overgedragen. Dit heeft als doel directe en stabiele veiligheid in gezinnen/huishoudens te creëren”*.³

Het huidige kwaliteitskader sluit op dit moment onvoldoende aan bij de praktijk in wijkteams. Zo wordt er onvoldoende rekening gehouden met de wettelijke bevoegdheden van professionals in een wijkteam. Daarnaast is er te weinig rekening gehouden met de rechtsbescherming van betrokken cliënten. In deze notitie bespreken we de onderwerpen waaraan het kwaliteitskader vanuit juridisch perspectief geen of onvoldoende aandacht besteedt. De volgende onderwerpen komen aan bod:

1. Het expliciteren van de opdracht aan de wijkteams;
2. De bevoegdheden van de wijkteams;
3. De rechtsbescherming van de betrokkenen.

We zullen beargumenteren dat het kwaliteitskader op deze onderwerpen om vernieuwing vraagt. Die vernieuwing is niet alleen noodzakelijk om juridisch problematische situaties voor de wijkteams, betrokkenen en samenwerkingspartners te voorkomen. Het is ook een vereiste om realistische verwachtingen te creëren ten aanzien van het handelen van wijkteams en de wijkteamprofessionals, zodat betrokken hierover goed geïnformeerd kunnen worden vanaf het eerste contact. Bij het toekomstscenario is het essentieel om dit mee te nemen.

---

¹ [Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming](#), Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport, maart 2021.

² [Werken aan veiligheid voor lokale \(wijk\)teams en gemeenten](#) (kwaliteitskader), Vereniging van Nederlandse Gemeenten, maart 2022.

³ Kwaliteitskader, p. 4.

1. Het expliciteren van de opdracht aan de wijkteams

Het kwaliteitskader heeft als doel de gemeenten te ondersteunen in het inrichten en versterken van hun lokale teams 'zodat deze kindermishandeling en huiselijk geweld eerder en beter in beeld krijgen en het geweld kunnen stoppen en duurzaam kunnen oplossen'.⁴ Er wordt daarmee verwezen naar de opdrachtgevende verantwoordelijkheid van de gemeenten naar de lokale wijkteams. Dit is een irreële verwachting van een wijkteam. Het is namelijk niet te verifiëren en kan juridisch gezien dus nooit een opdracht zijn aan een wijkteam. Hoe kun je verantwoordelijk gemaakt worden voor het stoppen van geweld? Dat kan alleen van de betrokkenen zelf verwacht worden in de huishoudens die het betreft. Ditzelfde geldt voor het 'duurzaam oplossen'. Het zijn containerbegrippen. Juridisch is dit niet als definitie houdbaar. Het is niet concreet en niet te controleren. Naast de beschrijving van het doel, doen zich nog meer problemen voor in de terminologie van het kwaliteitskader:

a. Zicht op veiligheid

Het kwaliteitskader wijst op basis van de Wmo2015 (hierna: Wmo), de Jeugdwet en de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling een aantal taken toe aan de lokale wijkteams ten aanzien van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.⁵ Met name het hebben van en/of zorgdragen voor het 'zicht op veiligheid' is problematisch. Dit is een veel te ruime term die juridisch geen stand kan houden. Niemand kan hieraan voldoen, want niemand is 24 uur per dag in een huishouden aanwezig. Er dient hier een heldere taak en definitie te worden beschreven, zodat haalbaar is wat wordt afgesproken. De huidige taak is zo'n ruime norm (waar lokale teams kennelijk aan worden gehouden) dat dit mogelijk zou kunnen leiden tot aansprakelijkheid in procedures. Het voorstel is om deze term te schrappen, dan wel een concrete definitie te geven. Wat wel kan worden genoemd is: professionals in wijkteams zijn net als alle andere zorgverleners verplicht om met de meldcode te werken. Het is iedere keer de professionele afweging van de professional zelf of er vervolgens een melding wordt gedaan of niet. Er hoeft bijvoorbeeld niet gemeld te worden op het moment dat er ingezet kan worden op hulp ter verbetering van de veiligheid.

b. Stabiele veiligheid

Een lokaal wijkteam moet met betrekking tot de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in staat zijn om '(casus)regie te voeren in een gezin totdat stabiele veiligheid is bereikt'.⁶ Dit is een grote taak/term, die niet specifiek helder maakt wat er dan verwacht wordt en wat hierin wel en wat niet de verantwoordelijkheden zijn van een wijkteam. Een wijkteam kan in dit soort casuïstiek nooit de regisseur zijn, wel de samenwerkingspartner van het gezin, een gecertificeerde instelling of Veilig Thuis.

c. Outreachend aansluiten bij gezinnen

Professionals in de lokale wijkteams waaraan Veilig Thuis gezinnen/huishoudens overdraagt moeten in staat zijn 'outreachend aan te sluiten bij de gezinnen/huishoudens'.⁷ 'Outreachend' moet hier concreter worden beschreven. Een wijkteam kan niet de vrijwillige hulpverlener (plus de toeleider naar zorg) én de toezichthouder veiligheid (met de mogelijkheid/bevoegdheid met dwang in te grijpen) zijn.

---

⁴ Kwaliteitskader, p. 5.

⁵ Kwaliteitskader, p. 9 en 10.

⁶ Kwaliteitskader, p. 11.

⁷ Kwaliteitskader, p. 11.

Naast de problematiek in de terminologie moeten we het ook hebben over de visie van het kwaliteitskader op de inrichting van, en in de opdracht aan, de wijkteams. De gemeente krijgt de opdracht om lokale teams aan te laten sluiten op de wettelijke taken van Veilig Thuis, zoals uitgewerkt in het Handelingsprotocol Veilig Thuis 2019.⁸ In de overdracht vanuit Veilig thuis naar lokale teams gebeurt het regelmatig dat dit als “opdracht” wordt gezien aan het lokale team door ketenpartners, waaronder de gemeente. Veilig Thuis heeft een Handelingsprotocol opgesteld, waarin ook verwachtingen worden genoemd t.a.v. de lokale teams. Hoe kan een landelijk protocol van Veilig Thuis medebepalend zijn voor de opdracht aan lokale teams? Het lokale team kan na overdracht vanuit Veilig Thuis in gesprek met betrokkenen door naast het gezin te gaan staan. Voor betrokkenheid vanuit het lokale team is hiervoor instemming nodig. Als die instemming er niet is, is hulpverlening door het wijkteam niet mogelijk en dient de situatie door het lokale team teruggediept te worden bij Veilig Thuis.

De afgelopen jaren is hard gewerkt door lokale teams om inwoners en gezinnen te laten ervaren dat het wijkteam niet 'die partij die kinderen uit huis haalt' is, maar juist de partij die meedenkt, ondersteunt om zelf als gezin regie te houden op het leven. Nu zou in één klap het wijkteam de partij zijn die zowel vrijwillig als niet vrijwillig een gezin binnen kan stappen. Daar creëren we juist onveiligheid mee en kan als gevolg hebben dat inwoners niet meer in een vroeg stadium vrijwillig willen mee werken. Elke vorm van drang of dwang is onwenselijk in het vrijwillig kader. Hiervoor ontbreekt een wettelijke grondslag.

2. De bevoegdheden van de wijkteams

De gemeenten krijgen door het kwaliteitskader een centrale rol toebedeeld binnen veiligheid en het waarborgen van veiligheid. De gemeente is verantwoordelijk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling en voert de regie op de samenwerking met/tussen het lokale wijkteam en haar samenwerkingspartners.⁹ Tegelijkertijd is er in het kwaliteitskader onvoldoende aandacht voor het *vrijwillig* kader waarbinnen de gemeenten en de wijkteams moeten opereren.

Dat blijkt wanneer het kwaliteitskader wél bepaalde handelingen van gemeenten en wijkteams verwacht, maar voor dit handelen géén wettelijke bevoegdheid bestaat. De aandacht voor de bevoegdheden van de wijkteams mist dan ook al in het uitgangspunt dat het kwaliteitskader inneemt; het kwaliteitskader ‘is opgesteld vanuit het uitgangspunt dat de lokale teams in staat moeten zijn gezinnen en huishoudens waarin huiselijk geweld en kindermishandeling spelen, passende hulp en/of ondersteuning te bieden of te organiseren, gericht op het creëren en borgen van stabiele veiligheid en herstel van de gevolgen van het geweld’.¹⁰ Er wordt vergeten mee te nemen dat dit alleen kan bestaan onder de voorwaarde dat alle betrokkenen van een gezin/huishouden daar toestemming voor geven. Zonder die toestemming is er geen wettelijke grondslag voor het lokale team om aan de slag te gaan. We lichten de handelingen met deze problematiek hieronder verder toe:

a. Het stellen van veiligheidsvoorwaarden

Het kwaliteitskader beschrijft herhaaldelijk dat de lokale wijkteams de veiligheidsvoorwaarden stellen.¹¹ Hoewel er een voorwaardelijk element kan zitten in de hulpverleningsrelatie, bestaat er geen juridische “bevoegdheid” om veiligheidsvoorwaarden te stellen. Dit betreft een term, die

---

⁸ Kwaliteitskader, p. 7.

⁹ Kwaliteitskader, p. 3.

¹⁰ Kwaliteitskader, p. 7.

¹¹ Kwaliteitskader, p. 3, 6, 8 en 12.

haaks staat op het vrijwillige kader van hulpverlening door lokale teams. Toestemming wordt zo wel heel 'dun', want hoe kan iemand hier toestemming voor geven in zo'n afhankelijke positie? Natuurlijk kan er vanuit het lokale team samen met betrokkenen meegedacht worden bij het maken van een veiligheidsplan. De regie ligt hierbij in het vrijwillig kader te allen tijde bij betrokkene(n) zelf.

Ook de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) is in haar advies duidelijk geweest door aan te geven dat het verschil tussen dwang en vrijwillig kader glashelder dient te zijn.¹² Recent is Denise Verkroost aan de Universiteit van Leiden gepromoveerd op dit onderwerp. Ook haar conclusie is dat "drang" een juridisch schemergebied is, wat in strijd is met de rechtsbescherming van ouders en jeugdigen.¹³ Zo is haar conclusie als volgt:

'Het drangkader is dus onderdeel van het vrijwillige kader. Dit betekent dat ouders en kinderen van twaalf jaar en ouder toestemming moeten geven voor hulp. Zij moeten alle belangrijke informatie krijgen zodat zij weten waar zij toestemming voor geven. Zij mogen niet onder druk worden gezet om toestemming te geven. De term 'drang' mag niet meer worden gebruikt. Als zij geen toestemming geven, dan kan de hulpverlening niet worden gegeven. Het kan zijn dat de hulp echt nodig is om het kind te beschermen tegen gevaar of ernstige gevolgen. Voor die gevallen moet de wet regelen wanneer wel hulp kan worden opgelegd zonder dat toestemming nodig is. Ook moet in de wet worden geregeld welke eisen dan aan de jeugdbeschermers en hulpverleners worden gesteld. Zo moet goed onderzoek worden gedaan of de hulp echt nodig is, of dat er ook andere manieren zijn om het kind te beschermen. Het is belangrijk dat ouders en kinderen kunnen laten controleren of de beslissing om een maatregel op te leggen goed is genomen. Ook moet in de wet worden geregeld welke rechten ouders en kinderen hebben. Zo kan het belangrijkste doel van het jeugdhulpverleningsstelsel worden bereikt'.¹⁴

Het is noodzakelijk dat in het toekomstscenario deze aanbevelingen worden meegenomen en dat waar nodig gekeken wordt naar een wetswijziging.

b. Het beoordelen of er sprake is van stabiele veiligheid en signaleren van onveiligheid

Volgens het kwaliteitskader moeten de wijkteamprofessionals in staat zijn om, samen met de leden van het gezin/huishouden, een veiligheidsbeoordeling te maken.¹⁵ Het maken van een veiligheidsbeoordeling door een wijkteam is niet wenselijk, omdat het gaat om een vrijwillig kader. Zonder toestemming van de cliënten kan het wijkteam hierin niet opereren. Wel kunnen professionals in wijkteams samen met betrokkenen kijken hoe het gaat en daarbij onveiligheid signaleren. Zoals eerder aangegeven hebben professionals in wijkteams de wettelijke verplichting om de meldcode volgen. Hierbij maken zij zelf een professionele afweging bij het volgen van de stappen van de meldcode of zij mogelijke signalen van onveiligheid melden of inzetten op hulpverlening.

---

¹² [Intensieve vrijwillige hulp - Heldere grenzen aan drang in de jeugdzorg](#), Raad voor Strafrechtstoepassing en jeugdbescherming en de Raad Volksgezondheid & Samenleving, november 2019.

¹³ Verkroost D.S. (27 oktober 2022), *Met zachte drang: uitgangspunten voor jeugdhulpverlening op het snijvlak van vrijwilligheid en dwang* (Dissertatie Institute of Private Law, Faculty of Law, Leiden University).

¹⁴ Kindvriendelijke samenvatting van het proefschrift 'Met zachte drang', D.S. Verkroost (pagina 2): te downloaden via: <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2022/10/ouders-onder-druk-gezet-om-vrijwillig-mee-te-werken-aan-jeugdhulpverlening>.

¹⁵ Kwaliteitskader, p. 4 en 11.

c. Het inzetten van zorg- en/of hulpverlening

Het kwaliteitskader stelt dat de lokale wijkteams een rol hebben in het beter signaleren en bespreekbaar maken van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het inzetten van zorg- en/of hulpverlening om de risicofactoren weg te nemen of de gevolgen van het geweld te herstellen.¹⁶ Het wijkteam kan in het vrijwillig kader alleen opereren als er toestemming is van betrokken cliënten. Voorwaarde is dat cliënten zelf de vraag aan het wijkteam stellen. Dat betekent met toestemming van alle betrokkenen (denk aan beide ouders met gezag en de jongere boven de 12 jaar). Wanneer die toestemming ontbreekt heeft het wijkteam geen bevoegdheden op dit vlak.

d. Expertise van de lokale teams

In de visie gefaseerde ketenzorg mist hoe lokale teams dienen te worden toegerust.¹⁷ Het is niet reëel dat binnen een lokaal team alle kennis aanwezig is over veiligheid (niet zoals bijvoorbeeld binnen Veilig Thuis). Het kwaliteitskader veronderstelt echter veel kennis bij de lokale teams zelf en geeft een extensieve opsomming van kennis die minimaal voorhanden moet zijn in de wijkteams om kwaliteit te kunnen waarborgen. Dit betreft basiskennis over geweldsdynamiek en risicofactoren, alle specifieke geweldsvormen, problematiek en risicofactoren die samenhangen met huiselijk geweld en kindermishandeling, consulteren bij GGZ-, verslavings- of LVB-problematiek, familie- en jeugdrecht en hoe de samenwerking met Veilig Thuis verloopt.¹⁸ Dat is, zeker in de kleinere gemeenten, niet realistisch. Gezien de opdracht aan wijkteams is vooral kennis nodig op bovenstaande terreinen voor de uitvoering van vrijwillige hulpverlening door het wijkteam en toeleiding naar jeugdhulp. Wijkteams staan immers dichtbij de burger in de wijk en gelden als eerste aanspreekpunt. Specialistische kennis op deze terreinen dient beschikbaar te zijn per regio, bijvoorbeeld op consultbasis. Specialistische kennis over maatregelen op het gebied van het drangkader dient eveneens elders in de regio voorhanden te zijn.

3. De rechtsbescherming van de betrokkenen

Voor de uitvoering van taken van wijkteams zijn de Jeugdwet en de Wmo van toepassing. Bij de taak van toeleiding naar jeugdhulp regelt de Algemene wet bestuursrecht de aanvraagprocedure. Ook zijn in deze wet de mogelijkheden van bezwaar en beroep geregeld in het kader.

Per gemeente en per wijkteam zijn verschillende keuzes gemaakt als het gaat om het behandelen van klachten. In sommige wijkteams is geregeld dat er is aangesloten bij een externe klachtencommissie (onder andere conform de Jeugdwet). In andere gemeenten is de gemeentelijke klachtenprocedure van toepassing. In de praktijk blijkt er nu ruimte te zijn voor wijkteams om klachten alleen intern af te handelen. Dat betekent dat er in die situaties geen onafhankelijke partij is die klachten beoordeelt. Daarnaast is onduidelijk in hoeverre kwaliteitseisen ten aanzien van zorgaanbieders uit onder andere de Jeugdwet en de Wmo worden nageleefd in de wijkteams. Ook dat is onwenselijk. Daarnaast bestaat er het recht van cliënten op de inzet van een onafhankelijke cliëntondersteuner en staat het cliënten ook vrij om een vertrouwenspersoon mee te nemen naar gesprekken. Er moet een eenduidige manier zijn waarbij de rechtsbescherming van cliënten voorop staat. Nu is er sprake van willekeur. Afhankelijk van waar een cliënt woont wordt nu de rechtsbescherming anders ingevuld. Dit is in strijd vanuit mensenrechtelijk perspectief. We hebben

---

¹⁶ Kwaliteitskader, p. 4.

¹⁷ Kwaliteitskader, p. 7.

¹⁸ Kwaliteitskader, p. 11.

op dit moment geen oplossingsrichting, maar vinden dat hier in het kwaliteitskader en bij het toekomstscenario aandacht voor nodig is.

Vanuit juridisch perspectief is het gebrek aan aandacht voor de rechtsbescherming van de betrokkenen in de huidige versie van het kwaliteitskader een probleem dat zich ook laat zien in de volgende onderdelen:

a. Beoordelen, uitvoeren en toezien op veiligheid

De rol van beoordelen en toezien op veiligheid moet heel duidelijk gescheiden worden van het bieden van passende ondersteuning. Het lokale team kan niet vanuit een dwangkader werken én vanuit vrijwilligheid. Juist het wijkteam heeft de rol om dichtbij de inwoner te staan, zoveel mogelijk naast de inwoner. Dat kan niet met een 'dubbele pet' (zowel vrijwillig als dwang) op. Dat geeft onveiligheid aan de inwoner en is verwarrend voor de lokale professional. Deze twee taken moeten niet onder eenzelfde organisatie worden belegd. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de trias politica, waarbij voor ingrijpen door de overheid in het privéleven van burgers altijd een Wet in formele zin (Wifz) nodig is als grondslag.

Het kwaliteitskader stelt na de overdracht van een casus door Veilig Thuis het lokale team verantwoordelijk 'om aan de hand van de veiligheidsbeoordeling en/of de veiligheidsvoorwaarden de veiligheid in het gezin/huishouden te borgen' en 'voor het inzetten van of toeleiden naar (specialistische vormen van) ondersteuning, hulpverlening en behandeling gericht op het wegnemen van de risicofactoren van huiselijk geweld en kindermishandeling, en indien nodig voor herstel'.¹⁹ Met het oog op rechtsbescherming van het gezin/huishouden en ook op bescherming van alle professionals in de wijkteams (en ter voorkoming van de nodige procedures en klachten) is deze opdracht onjuist en onwettelijk. Het wijkteam is de toegangspoort naar hulp en biedt in sommige gevallen ook zelf ondersteuning. Dat betekent dat het toezien (en indien nodig ingrijpen) op naleven van veiligheidsvoorwaarden bij een ander orgaan moet liggen dat hiertoe bevoegd is. Belangenverstremming moet worden voorkomen om de inwoner te beschermen. Er moet altijd een partij betrokken of benaderbaar zijn voor de inwoner om bij terecht te kunnen, zonder dat hier mogelijke sancties aan vast kunnen zitten vanuit die partij.

Bovendien verklaart het kwaliteitskader incorrect dat het lokale team een veiligheids-, hulpverlenings- en herstelplan maakt en uitvoert.²⁰ Elk plan in vrijwillig kader wordt uitgevoerd door ouders en jeugdigen zelf, al dan niet met betrokkenen uit het netwerk. Er kunnen wel afspraken in staan waarbij een lokaal wijkteam meedenkt en bij evaluatiemomenten aanwezig is.

b. Gegevensdeling

Het kwaliteitskader beschrijft het delen van informatie als een noodzakelijke voorwaarde om individuen te beschermen tegen huiselijk geweld en kindermishandeling.²¹ Dit is aannemelijk; maar deze voorwaarde heeft veel meer uitwerking nodig. Nu krijgt het lokale wijkteam een overdracht vanuit Veilig Thuis en wordt verwacht dat het wijkteam de eerste is die contact opneemt met betrokkenen. Als er informatie in de aanmelding staat, die niet met iedereen gedeeld mag worden vanwege veiligheid, lopen verantwoordelijkheden door elkaar. Dan moet opeens het lokale team inschatten welke informatie er gedeeld wordt. Als later een betrokkene achter informatie komt uit een melding bij Veilig Thuis die eerder niet gedeeld is, levert dat

---

¹⁹ Kwaliteitskader, p. 6.

²⁰ Kwaliteitskader, p. 6.

²¹ Kwaliteitskader, p. 8.

onduidelijkheden op bij cliënten. Dit zorgt voor verwarring over bevoegdheden vanuit beide organisaties. Er is weinig tot niets geregeld over de gegevensdeling op dit vlak. Ook de rechtsbescherming van betrokkenen is hierbij onvoldoende gewaarborgd. Het wettelijk kader voor eventuele grondslagen voor gegevensverwerking binnen wijkteams kent grenzen. Het netwerk van juristen stelt zich op het standpunt dat Veilig Thuis zelf betrokkenen goed dient te informeren, ook inzake de informatie die gedeeld wordt met betrokken instanties. Hoe kan een wijkteam verantwoordelijk gemaakt worden voor deze afweging? Als dit door elkaar loopt is de rechtsbescherming in het geding.

Verder is volgens het kwaliteitskader 'een integraal plan over alle leefgebieden nodig, waarin gezamenlijk met het gezin/huishouden geformuleerde, concreet toetsbare doelen zijn opgenomen, die leiden tot stabiele veiligheid van leden van het gezin/huishouden, herstel van trauma's en herstel van de gevolgen van het geweld voor alle leden van dit huishouden'.²² Ook hierbij moet worden opgemerkt dat voor die integrale samenwerking op alle leefgebieden toestemming niet vanzelfsprekend is en dat er in de praktijk regelmatig een grondslag voor gegevensdeling mist.

c. Rechtsbescherming van de cliënt in onveilige situaties

Bij de toeleiding naar jeugdhulp vanuit het lokale team zijn de regels van het bestuursrecht van toepassing. In wijkteams werken hulpverleners, die meestal geen kennis hebben van dit wettelijk kader, noch van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Daar waar het wijkteam zelf jeugdhulp verleent zijn de kwaliteitseisen aan jeugdhulpaanbieders uit de Jeugdwet van toepassing. Ook de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) gaat haar toezicht verbreden naar wijkteams vanuit haar taak om toe te zien op de kwaliteit en veiligheid van de zorg en jeugdhulp. Interessant is dat de Inspectie dit toezicht ook toespitst op de taak toeleiding naar jeugdhulp.

Het is de vraag of de regels uit het bestuursrecht wel adequaat zijn als een wijkteam een hulpverlenende of regisserende rol heeft. In het bestuursrecht is niets geregeld over het horen van minderjarigen. Wel past de bestuursrechter in voorkomende gevallen het Kinderrechtenverdrag toe, waarbij soms ook jeugdigen zelf worden gehoord. Ook gebeurt het regelmatig dat vanuit een wijkteam een jeugdige niet gehoord wordt bij de besluitvorming. Daarnaast kent het bestuursrecht geen regels over de inzet van een bijzonder curator. Als de rol in het beschermen van veiligheid van de wijkteams groter wordt, hoe moeten ouders en minderjarigen zich dan verweren tegen ongeoorloofd ingrijpen door een wijkteam? Moeten ze daarover klagen of bezwaar indienen? Direct naar de tuchtrechter? Hoe zit dit in het schemergebied van drang? Bij wie kunnen de cliënten dan terecht en hoe worden ze daar gehoord? Er bestaat risico voor de rechtsbescherming van cliënten. Maar er bestaat ook risico dat als cliënten vaker klagen over wijkteams, dit handelingsverlegenheid bij professionals tot gevolg kan hebben. Het tuchtrecht is hierop al laagdrempeliger gemaakt. Dit geeft alleen maar meer aan dat hiervoor aandacht moet zijn, juist in de ontwikkeling van het toekomstscenario.

d. De relatie met samenwerkingspartners in de keten

Volgens het kwaliteitskader moet in de lokale teams bij hulp en ondersteuning vanuit de gemeentelijke afdelingen Wmo/zorg, jeugd, werk, participatie en inkomen, openbare orde en veiligheid en de gemeentelijke GGD met elkaar en met onder andere GGZ-instelling(en) en onderwijs verbonden worden.²³ Die afdelingen hebben allemaal verschillende wettelijke kaders

---

²² Kwaliteitskader, p. 10.

²³ Kwaliteitskader, p. 6.

waarbinnen gewerkt wordt en verschillende bevoegdheden. Samenwerking is belangrijk, maar de hulpverlening die vanuit de Wmo of Jeugdwet wordt geboden kan niet direct verbonden zijn met de afdeling Veiligheid van een gemeente, omdat daar vaak andere verantwoordelijkheden, taken en belangen gelden. Juist het gescheiden houden van taken, rollen en bevoegdheden draagt bij aan rechtsbescherming van de inwoner. En het voorkomt dat één team kan besluiten om al dan niet gedwongen hulp op te leggen, terwijl het eigenlijk bedoeld is om de inwoner vrijwillig te ondersteunen. De manier van samenwerken tussen de verschillende afdelingen moet goed zijn vastgelegd, net als een helder (wettelijk) afwegingskader wanneer men elkaar betreft bij (dreigende) onveiligheid.

Bij samenloop van zorg en strafbare feiten wijst het kwaliteitskader lokale teams ook op 'dat politie en justitie op grond van hun bevoegdheden bijdragen aan het tot stand brengen van meer veiligheid in gezinnen/huishoudens met strafrechtelijke, bestuursrechtelijke of civielrechtelijke interventies'.²⁴ Die interventies zouden dan deel kunnen uitmaken van het plan dat rondom en samen met een gezin wordt opgesteld om te komen tot structurele veiligheid. Het kwaliteitskader geeft echter geen uitleg van deze interventies en hoe deze verantwoordelijkheden en bevoegdheden belegd zijn. Het is niet aan een wijkteam om dit soort acties in een veiligheidsplan op te nemen. Het wijkteam heeft geen grondslag voor het verwerken van justitiële of politie gegevens. Alleen als dit in het belang is rondom de hulpvraag van betrokkenen kan dit een rol spelen. Een samenwerking kan plaatsvinden, maar er moet een duidelijke scheiding zijn tussen waar het lokale team verantwoordelijk voor is en wat bij politie/justitie belegd is. Opgelegde acties of afspraken vanuit een justitieel kader kunnen niet worden belegd bij een lokaal wijkteam.

Conclusie

Het huidige kwaliteitskader belegt verantwoordelijkheden bij de lokale wijkteams die niet waargemaakt kunnen worden en stelt in haar opdracht verwachtingen die niet realistisch zijn. Er is geen oog voor de wettelijke kaders, of juist het ontbreken daarvan. Ook wordt onvoldoende aandacht besteed aan de toerusting van de wijkteams en de rechtsbescherming van de betrokken gezinnen/huishoudens.

Het kwaliteitskader behoeft vernieuwing. Er is verdieping nodig wanneer en door wie er beslissingen genomen worden als er sprake is van een onveilige situatie. De gevolgen voor een gezin/huishouden zijn in de huidige versie van het document duidelijk. Maar welke rechtspositie hebben de betrokkenen op dat moment, en hoe wordt de balans bereikt tussen rechtsbescherming en adequaat handelen ingeval van een onveilige situatie in een gezin? Deze vragen moeten als uitgangspunt meegenomen worden in de verdere ontwikkeling van het nieuwe kwaliteitskader en het toekomstscenario.

Er dient aandacht te zijn voor hoe wijkteams werken en wat hierin hun (juridische) positie is. Betrokkenheid vanuit een wijkteam kan alleen met toestemming, zodat het verschil tussen drang en vrijwillig kader helder blijft, waarbij rekening wordt gehouden met de rechtsbescherming van de betrokkenen.

---

²⁴ Kwaliteitskader, p. 6.